

اخلاق

و

مسئولیت اجتماعی

(طابق سه فصل‌های دوره دکترای حسابداری)

برای تدریس در رشته‌های:

حسابداری، مدیریت‌های مالی، کسب و کار،

تمامی گرایش‌های مدیریت، کارآفرینی

تألیف و ترجمه:

دکتر رمضانعلی رویایی

عضو هیأت علمی دانشگاه — علوم و تحقیقات

دکتر علی‌اکبر رضانی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم‌شهر

سرشناسه: رویایی، رمضانعلی، ۱۳۲۵.
 عنوان و نام پدیدآور: اخلاق و مسئولیت اجتماعی قابل استفاده رشته‌های حسابداری، مالی، مدیریت و کسب و کار (کار آفرینی). تألیف و ترجمه: رمضانعلی رویایی، علی اکبر رضائی
 مشخصات نشر: تهران: کتابخانه فرهنگ، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۶۴ ص. جدول.
 شابک: 978-964-155-664-0
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: اخلاق اجتماعی Social ethics. مسئولیت اجتماعی کسب و کار Social
 Professional ethics. اخلاق حرفه‌ای
 شناسه افزوده: رضائی، علی اکبر، ۱۳۶۱.
 رده‌بندی کنگره: HM۶۶۵
 رده‌بندی دیویی: ۱۷۰/۴۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۲۲۶۳۱

کتابخانه فرهنگ

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۵۵-۶۶۴-۰
 ISBN : 978-964-155-664-0

عنوان: اخلاق و مسئولیت اجتماعی
 تألیف و ترجمه: دکتر رمضانعلی رویایی - دکتر علی اکبر رضائی
 ناشر: کتابخانه فرهنگ
 تیراژ: ۵۰۰
 چاپ اول: ۱۳۹۹
 لیتوگرافی: طاووس رایانه
 چاپ: دالاهو
 صحافی: صالحانی
 قیمت: ۵۸۰,۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، بین فروردین و اردیبهشت، ساختمان ۱۳۴۸، طبقه چهارم،
 کتابخانه فرهنگ، تلفن: ۳۰ - ۶۶۴۹۸۹۲۹ - فکس: ۶۶۴۱۲۱۷۱
 فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، بین فروردین و اردیبهشت، ساختمان ۱۳۴۸، طبقه اول،
 کتابخانه فرهنگ، تلفن: ۶۶۴۹۸۹۲۹، فکس: ۶۶۴۱۲۱۷۱

«این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.»

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

بخش اول : گذری بر نظریه‌های علم اخلاق

فصل اول : اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت اجتماعی حسابداران

مقدمه: حرفه حسابداری در ایران و مسئولیت اجتماعی	۱۱
مسئولیت اجتماعی و حرفه حسابرسی	۱۲
مسئولیت اجتماعی	۱۳
ابعاد مسئولیت اجتماعی	۱۴
مدل‌های نقش حسابرس	۱۴
نظریه‌های مرتبط با حسابداری و حسابرسی اجتماعی	۱۵
مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و حرفه حسابرسی	۱۶
حسابرسی انجمناء	۱۷
مسئولیت اجتماعی حسابداران اسلام	۱۹
۱- حسابداری اسلامی	۲۰
۲- اخلاقیات و ارزش‌های اسلامی	۲۰
۳- معرفی اخلاقیات اسلامی در آموزش حسابداری	۲۱
نتیجه‌گیری	۲۲
ساختار کتاب	۲۲
منابع	۲۵

فصل دوم : اخلاق، مسئولیت اجتماعی و آثار پسانه‌ها بر سود

مقدمه: مسئولیت اجتماعی؛ مدیریت سود خوب، مدیریت سود بد	۲۸
مسئولیت اجتماعی و معنای اخلاقی	۲۹
مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود	۳۰
اصول اخلاقی	۳۲
اهمیت اخلاق و مسئولیت اجتماعی	۳۶
توسعه پژوهش	۳۷
نتیجه‌گیری	۴۲
منابع	۴۴

فصل سوم : کلیاتی در باب اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت اجتماعی در حسابداری و کسب

مقدمه	۴۶
نگرانی‌ها در مورد مسئولیت اجتماعی حسابداران	۴۷
پیگیری اخلاقیات در مسئولیت اجتماعی	۴۸
اعتمادسازی در حرفه یا مفهوم‌سازی مجدد از حرفه و حرفه‌ای‌گرایی و ترویج آن	۵۰
افزایش اهمیت و پیچیدگی حسابداری در پاسخ‌گویی حرفه‌ای	۵۰
سردرگمی مسئولیت‌های حسابداران	۵۱
مقدمه‌ای در مورد تحلیل اخلاقی حسابداران	۵۳
پرسش‌ها	۵۴
منابع	۵۵

فصل چهارم : اخلاق اجتماعی: دیدگاه‌های توصیفی؛ چه عواملی در واکنش حرفه به دوراهی‌ها مؤثر است؟

مقدمه	۶۰

۶۰	..... اصول اخلاقی حسابداران و سایر افراد حرفه‌ای
۶۱	..... مسئولیت اجتماعی در حرفه‌های دیگر
۶۳	..... اخلاق در حرفه‌های دیگر
۶۴	..... مدل‌های رفتاری اخلاق و مسئولیت اجتماعی
۶۴	..... مدل رشد کولبرگ
۶۵	..... مدل مراقبت گیلیگان
۶۵	..... ویژگی‌های شخصی و رفتار اخلاقی
۶۵	..... تأثیر سن و جنسیت در مسئولیت اجتماعی
۶۶	..... ویژگی‌های ساختاری و مسائل اخلاقی
۶۷	..... مسئولیت اجتماعی و فرهنگ
۶۸	..... سازمان‌ها - گروه‌های کاری: آیا مسئولیت اجتماعی تغییر جواب می‌دهد؟
۶۹	..... فرایند طیف‌بندی موضوعات در ذهن انسان
۷۰	..... ماهیت مسائل اخلاقی و رفتار اخلاقی
۷۰	..... اخلاق اقتصادی: پاسخ‌گویی از سائو به اجتماع مسئولیت اجتماعی
۷۱	..... دامنه اهمیت مسئله اخلاقی
۷۲	..... مکان یا نحوه‌ی طرح مسئله اخلاق
۷۲	..... خلاصه
۷۳	..... سؤالات
	فصل پنجم: اخلاق اجتماعی: دیدگاه‌های دستورالزامات رفتاری حرفه
۷۵	..... مقدمه
۷۶	..... اخلاقیات و طبقه‌شناسی (وظیفه‌مندی) اجتماعی
۷۹	..... اجتماع حسابداران و نظریه عدالت رالز
۸۰	..... اخلاقیات فرجام‌شناختی
۸۱	..... پاسخ‌گویی اجتماعی مسئولیت اجتماعی: سودمندگرایی منطقی
۸۲	..... تأثیر تقوا در پاسخ‌گویی نیازهای حرفه‌ای اجتماع
۸۴	..... مسئولیت اجتماعی با شعور اخلاقی
۸۴	..... خلاصه
۸۵	..... سؤالات
۸۵	..... پی‌نوشت: جان رالز - نظریه‌ای در باب عدالت
۹۶	..... منابع
	فصل ششم: اخلاق اجتماعی: دیدگاه‌های سیاسی تأثیر حرفه بر ساختار عمومی جامعه
۱۰۱	..... مقدمه
۱۰۲	..... روسو و اجتماع: من چه کسی هستم؟
۱۰۴	..... حقوق و وظایف اخلاق اجتماعی، پاسخ
۱۱۲	..... امانوئل لویناس و پدیده‌شناسی اخلاق
۱۱۲	..... آیا اخلاق به چه چیزی شباهت دارد؟ اخلاق و پدیده‌های ضد اخلاقی در جامعه
۱۱۵	..... خلاصه
۱۱۵	..... پرسش‌ها
۱۱۶	..... پی‌نوشت ۱: جان استوارت میل رابطه نظریه آزادی و مسئولیت اجتماعی حسابداران
۱۲۴	..... پی‌نوشت ۲: نظریه قرارداد اجتماعی و پاسخ‌گویی حسابداران به آن
۱۲۸	..... منابع

فصل هفتم: مسئولیت اجتماعی حسابداران و دیدگاه فرامردن

۱۳۴	مقدمه
۱۳۶	دیدگاه‌های فرامردنیسم یا پست مدرنیسم
۱۳۶	اخلاق از منظر فوکو
۱۴۰	دیدگاه نئومردن: هابرماس و اخلاق گفت‌وگو
۱۴۴	دیدگاه‌های فرامردن و نئومردن
۱۴۷	خلاصه
۱۴۸	سؤالات
۱۴۹	پی‌نوشت: پاسخ‌گویی اجتماعی و دیدگاه پست‌مدرنیسم (میشل فوکو)
۱۵۶	منابع

بخش دوم: پاسخ‌گویی اخلاقی در اجتماع: کسب و کار و حسابداری

فصل هشتم: مسئولیت اجتماعی حسابداران و نظام بازار آزاد

۱۶۱	مقدمه
۱۶۳	مسئولیت اجتماعی: مبتنی بر نظام بازار
۱۶۶	حقوق و عدالت توزیعی
۱۷۰	انصاف بر پایه تساوی یا انصاف بر پایه شایستگی و کارایی
۱۷۱	انصاف بر پایه تساوی و آزادی افراد
۱۷۲	انصاف بر پایه تساوی و استحقاق افراد
۱۷۳	انصاف بر پایه تساوی و منافع عمومی
۱۷۵	نیازها به‌عنوان توجیهی برای نابرابری
۱۷۶	رفاه‌گرایی
۱۷۶	عدالت توزیعی
۱۷۷	حسابداری و سودمندگرایی
۱۷۷	خلاصه
۱۷۷	سؤالات
۱۷۸	منابع

فصل نهم: آیین حرفه‌ای شدن: مسئولیت اخلاقی یک حسابدار حرفه‌ای

۱۸۲	مقدمه
۱۸۲	رویکردهای تئوریک
۱۸۴	نقش سیاسی حرفه
۱۸۵	تعاریف حرفه‌ای‌گرایی: حرفه‌ای بودن
۱۸۸	منافع عمومی و منافع شخصی
۱۹۴	استقلال
۱۹۶	آیین‌نامه‌ی رفتار حرفه‌ای
۲۰۱	خلاصه
۲۰۴	سؤالات
۲۰۲	یادداشت‌ها
۲۰۳	منابع

فصل دهم: حسابداری بین‌المللی و رفتار حرفه‌ای

۲۰۹	مقدمه

۲۱۰	حسابداری بین‌المللی، تنوع و پاسخ‌های حرفه
۲۱۰	سیستم‌های حسابداری بین‌المللی و تفاوت‌ها
۲۱۳	پاسخ حرفه : کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری
۲۱۵	هماهنگ‌سازی حسابداری، جهانی‌سازی و تئولیرالیسم
۲۲۲	هماهنگ‌سازی حسابداری، بانک جهانی و ضرورت توسعه جهانی
۲۲۶	هماهنگ‌سازی حسابداری و تئوریسم
۲۲۸	حسابداری اسلامی
۲۳۱	خلاصه
۲۳۱	سؤالات
۲۳۲	منابع

فصل یازدهم : اخلاق حرفه‌ای، سرمایه فکری و گزارشگری

۲۴۰	مقدمه
۲۴۵	سرمایه فکری - تاریخچه، ویژگی‌ها و مفاهیم
۲۴۵	اجزای تشکیل‌دهنده سرمایه فکری
۲۴۷	دانش (آگاهی)
۲۴۸	مدیریت و اندازه‌گیری دانش
۲۵۰	اخلاقیات و اقتصاد دانشی
۲۵۳	مطالعه موردی: دانش اخلاقی در صورت‌های سرمایه‌های فکری «کارل برو»
۲۵۹	آن روی سکه اخلاق - اثرات بالقوه اخلاق بر موفقیت
۲۶۰	فیس‌بوک، شبکه‌های کامپیوتری و اخلاق
۲۶۱	اخلاقیات و سایت «استفاده آزاد»
۲۶۱	وبلاگ‌ها، پادها و اخلاق
۲۶۱	سؤالات
۲۶۲	منابع

فهرست اشغال

صفحه	عنوان
۳۳	شکل ۱-۲: انواع نظری فضای اخلاقی، منبع: ویکتور و کولن (۱۹۸۸، ص. ۴)
۳۵	شکل ۲-۲: انواع فضا که در مطالعات شرکت‌های حسابداری دولتی به‌وجود می‌آید
۳۹	شکل ۲-۳: روابط فرضی
۶۶	شکل ۴-۱: مدل‌بندی اخلاق حرفه‌ای : ویژگی‌های فردی
۷۱	شکل ۴-۲: عوامل مؤثر بر واکنش‌های اخلاقی
۱۸۵	شکل ۹-۱: قانون‌گذاری و هیأت‌های قانونگذار
۲۵۶	شکل ۱۱-۱: گزارش سرمایه فکری سال ۲۰۰۳ شرکت کارل برو